

ki so kmetijstvo malo kreditirali. Njihove velike rezerve bodo z lahkoto prenesle odpise. (Tako je n. pr. Celjski posojilnici, d. d. v Celju, ki je sorazmerno največ kreditirala kmetijstvo, preostalo še 76 milj. rezerv po odpisu t. i. milijona izgube radi likvidacije kmečkih dolgov. Izgube slovenskih regulativnih hranilnic bodo že znatno občutnejše kot izgube naših bank.)

Najtežje pa so prizadete naše zadrage. Zadrage bodo morale odpisovati rezerve in tudi polovico deležev, kajti pri zadrugah je kmečkih posojil mnogo (do tri četrtine vseh posojil); izgube bodo torej velike, rezerve pa so majhne. Stari vlagatelji bodo morali še dolgo čakati na izplačilo svojih vlog, ker bodo kmečki dolžniki odplačevali svoje dolgove 12 let. To predstavlja seveda veliko oviro dotoku novih vlog, nadaljnja ovira pa bodo nizke obresti, ki jih bodo zadrage plačevale vlagatelju spričo nizke obrestne mere (4½%), ki jo bodo plačevali kmečki dolžniki. In če bo zadruga hotela priti do gotovine s pomočjo državnih obveznic, ji bo to mogoče le z izgubami, kajti tečaj 3% obveznic pač ne bo posebno visok. Marsikaj zavisi seveda še od tolmačenja in izvajanja uredbe; vse zavisi od državne politike.

Saj se bo, kot se zdi, večina zadrug ohranila. Nekako pri polovici zadrug je obstoj negotov (Zadružni vestnik l. 1937, str. 17). Toda obseg poslovanja naših zadrug bo mnogo manjši. Težko, da bi bile zadrage v bodoče zopet odločilne za pogoje našega kmečkega kredita.

Danes je svetovno gospodarstvo v novi konjunktorni periodi; tudi Jugoslavija ji gre naproti. A Slovenija gre v novo konjunkturo z neurejenim kreditnim instrumentarijem, ki je mnogo manjši kot je bil pred sedmimi leti. In ravno v dobi vzgona je kreditnim ustanovam v kapitalističnem gospodarstvu določena velika naloga, da konjunkturo pospešijo ter ojačijo. Slovenski kreditni trg danes te možnosti nima.

J. F l e r è.

Naši problemi

Preko naše zemlje

Najmočnejši argument za diktature je vedno bil, da je diktatura najboljši način za pripravljanje vojne.

(Veleposlanik USA Bingham v Londonu, julija 1937.)

Potisnjeni na prostor, kjer se križajo poti evropskih imperializmov, smo bolj kot kdo drugi čutili prevaro ideje o samoodločbi narodov. Tudi velika vojna je prinesla le plačilo zmagovalcem, njim ustrežajočo dodelitev sveta in oslabitev premagancev.

Dogodki ob prevratu so pa tudi najostrejša obsodba velikega dela naše inteligence, ki je zaupala v pravičnost „našemu narodu naklonjenih velesil“. Celo tisti naši politiki, ki so odkrito hoteli narodnega osvobojenja, so mirno čakali na uresničitev Wilsonove besede. Jasnih načrtov ni imel takrat nihče in nihče ni delal. Fatalizem, sentimentalno zaupanje v pravičnost zgodovine, je vodil ljudi, da so se opajali ob vseh mogočih in večkrat nasprotnih socialnih in nacionalnih geslih. Nihče pa ni vedel, kaj hočemo, nihče se ni zavedal, da moramo priti v zbor zmagovalcev, ki bo odločal o naši usodi, s svojim jasnim slovenskim programom. Da ne smemo govoriti samo o svojih pravicah — le kdaj je v tem boju interesov imel narod dveh milijonov svojo pravico — ampak pokazati predvsem prednosti,

ki bi jih evropskemu ravnotežju zagotovila majhna „slovenska švica“ od morja do donavske doline — zedinjena Slovenija, zvezana z ostalimi južnoslovanskimi narodi.

Bomo jutri, ko bo igra držav za ta naš košček zemlje pred odločitvijo, bolj pripravljeni in jasnejši v svoji koncepciji? Bomo vzdržali nemški pohod na Adrijo, italijansko pot na Donavo in madžarske aspiracije na Reko? Delo naših političnih strank nam vzbuja težke pomisleke.

Nasilnejši kot kdaj prej je danes program evropskih imperializmov. Komaj pred meseci smo bili priče rojstva italijanskega imperija. Nacionalno socialistična Nemčija pa proglašča svojo državno idejo, ki temelji na zamisli, da mora biti združen ves kulturni svet pod enim samim, nemškim vodstvom. „Politični testament nemškega naroda se more in mora vedno glasiti: Ne trpi nikdar nastanka dveh kontinentalnih sil v Evropi! Glej v vsakem poskusu, organizirati ob nemških mejah drugo vojaško moč — in najsi bo ta le v obliki tvorbe nekaterih držav, ki so zmožne vojaške sile — napad na Nemčijo, in ne spoznavaj v tem le pravice ampak dolžnosti z vsemi sredstvi, do uporabe oborožene sile, preprečiti nastanek take države, oziroma jo, če je že nastala, zopet razbiti!“ (Hitler: Mein Kampf, str. 754.)

Dve evropski velesili vladajo danes ideologi čistega nasilja. Njih namen je jasen: „S tem bo dala ta zveza Nemčiji možnosti, da se v miru pripravi na obračun s Francijo, ki v okviru te koalicije vsekakor mora priti,“ in „Tako močno, kot se zavedamo nujnosti spopada s Francijo, tako brez pomena bi ta v globljem smislu ostal, če bi se v njem izčrpal naš zunanji politični cilj. Smisel more in mora imeti ta spopad le tedaj, če nam zavaruje hrbet pri povečanju življenjskega prostora našega naroda v Evropi. Kajti v kolonialnih zavzetjih ne moremo iskati rešitve tega vprašanja, temveč izključno le v pridobitvi dežel, ki bodo povečale temelje naše domovine in ki ne bodo s tem obdržale samo najožjih zvez z domačo zemljo, temveč tudi jamčile celotnemu prostoru one prednosti, ki so v tej povezanosti in velikosti.“ „Če pa govorimo v Evropi o novi posesti in novi zemlji, moramo misliti v prvi vrsti le na Rusijo in na njej podložne obrobne dežele.“ (Vsi trije citati iz Hitlerjeve knjige „Mein Kampf“ str. 755, 741, 742.)

Temu imperializmu služi danes ves aparat nacionalno socialistične Nemčije: ideološka vojna proti Rusiji, protičeška kampanja, vzgoja mladine in še silna propaganda med nemškimi manjšinami v drugih državah. Kajti „dolžnost Nemčije ni samo stalno poudarjanje duševne in kulturne nedeljivosti, ampak tudi pripravljanje orožja za končno osvoboditev in združitve nesrečnih, zatiranih delov.“ (Hitler: Mein Kampf str. 618.)

Sredi Münchna stoji velik spomenik nemškim izgubljenim pokrajinam. Deutsch-Österreich, Deutsche-Kolonien, Deutsch-Böhmen, Nord-Schleswig, Eupen-Malmedy, Luxemburg, Elsass-Lothringen, Süd-Tirol, Banat, Untersteiermark in drugi v marmor vklesani napisi, oviti s trnjevo krono in črnim trakom naj spominjajo Nemce, da mora priti doba obračuna. Pred spomenikom stoji straža S. A. in vsakdo, ki gre mimo, mora dvigniti roko v fašistični pozdrav.

Dan za dnem poziva „Volksbund für das Deutschtum im Auslande“ Nemce, naj potujejo in spoznavajo nemški svet na tej in oni strani meje. „Kdo pozna že vsa tri morja naše narodne zgodovine, Severno morje, Vzhodno morje in modro Adrijo?... Koga ne vabi sončni jug Spodnje Štajerske...“ (Dr. Lange: Volksdeutsche Kartenskizzen str. 9.)

Dr. Lange ne govori samo v svojem imenu. Je vodja zgoraj omenjenega državnega instituta. Njegov položaj je enakovreden ministrskemu in njegovo

delo je ozko povezano z nemškimi zunanjimi ministrstvom. Zato lahko smatramo njegovo mnenje za uradno misel nacionalno socialistične vlade.

Če si ogledamo na osnovi dr. Langejeve brošure „Volksdeutsche Kartenskizzen“ (izdal: Volksbund für das Deutschtum im Auslande, dec. 1934), nemške zahteve, ki se direktno nanašajo na slovensko ozemlje, bomo opazili, kako močno se Nemci zavedajo važnosti naše dežele. „Pretežno nemška je še vedno navidez poslovenjena Spodnja Štajerska in tudi Madžari še niso pozabili svojega prejšnjega položaja pri Sv. Vidu ali na Reki.“ (str. 65.) „Nemški jezikovni otok Kočevje je oddaljen 24 km od stare spodnje štajerske meje, 28 km od Adrije in 70 km od današnjih mej Nemške Avstrije“ (str. 68.)

Po isti brošuri obsega nemški trikot na Spodnjem Štajerskem ozemlje, ki ga meji črta Brežice—Zidani most—Trbovlje—Grintavec—nato ob drž. meji do Mure—ob Muri do Čakovca—ob slovensko hrvaški meji do Save. Pod dvema kartama, ki naj predstavljata ta trikot, dr. Langejev komentar: „Spodnještajerski trikot tvori že neprestano 700 let sestavni del Štajerske. Niti Napoleonova epizoda, niti viharo leto 1848 nista tega izpremenila. Prav v tem letu so z „osnovnimi pravicami“ priznali Štajersko kot enotno, nedeljivo pokrajino. Tudi 1918 je bila večina za nadaljnjo štajersko enotnost. Vendar niso dopustili plebiscita, čeprav je bila nemškowendska prehodna pokrajina tako nemško zavedna kot južno vzhodna Pruska ali Gornja Šlezija. Po St. Germainski pogodbi so pod jugoslovansko oblastjo izvajali na nemštvo in tam bivajoče wendstvo tako silen pritisk, kot nikjer drugod v mejnih pokrajinah Evrope. Gospodarsko in kulturno odločujoča mesta Marburg a/D, Cilli, Pettau, Rann in vsa ostala oporišča nemštva so sedaj potisnjena ob tla in podvržena zloglasnemu, neskončno trdemu slovenskemu pritisku. 1880 je imela Kranjska za glavnim mestom Ljubljano v deželnem zboru še nemško večino, po 1918 je prenehal nemški vpliv že na Muri v Spodnji Štajerski. Ali slutiti nemška mladina, kaj je zamudil ta majhen rod tukaj v notranjih deželah?“ (str. 67).

Težko bi bilo dobiti danes točne podatke o vseh oblikah nemške propagande in o njih napredovanju v posameznih okrajih. Naše „narodno obrambne“ organizacije se dele po večini po strankarski pripadnosti, vse preveč so odvisne od strankinih vodstev, da bi predstavljale resen odpor proti nasilnostim nemške propagande.

Ni mogoče dokazati nemštva Spodnje Štajerske, kjer je po privatnem štetju, ki so ga leta 1927 izvedli Nemci, 32.578 Nemcev, torej le 6 odstotkov celotnega prebivalstva (Carstanjen). Zato proglašajo Nemci Slovence na Koroškem in Štajerskem za „nemštvu prijazno wendsko pleme“ ali za Nemce z lastnim jezikom (Eigensprechige Kulturdeutsche). Med njimi vrše danes Nemci najostrejšo propagando, ki jo vodi znan ljubljanski hotelir.

Materialna pomoč Nemčije ima predvsem namen, pridobiti Nemcem čim več posesti. In uspeh? V gornjeradgönskem okraju je bilo po prevratu 26 odstotkov zemlje v nemških rokah, danes je je že 44 odstotkov. Tudi v ptujskem, slovenjebistriškem in drugih okrajih kupujejo posestva skoraj samo še Nemci. „Nevarnost poslovenjenja nemškega vzhoda je rešil Hitler s kmečkimi naselitvami in delovno službo, kajti nevarnost gospodarskega propada pred slovenstvom je preprečana z ustvaritvijo odporne kmečkega stanu.“ (v. Schumacher: Deutschland-Fibel.)

Iz ptujske okolice je odšlo letos okoli 2000 poljedelskih delavcev v Nemčijo. Delo so dobili le oni, ki so imeli potrdilo nemškega „Kulturbunda“. V našem rudarskem revirju je znan nemški kapitalist organiziral izletniško društvo. V

njem so skoraj izključno slovenski otroci, ki jih vodijo v Italijo in Nemčijo ter navdušujejo za fašizem. Vzgoja nemštvu prijaznih Wendov...?

V konjiškem in slovenjebistriškem okraju je 9 agitatorjev za Hitlerja in 2 za Avstrijo, v ptujskem okraju in Slovenskih goricah 36 za Hitlerja in 3 za Avstrijo, v marenberškem okraju 5 za Hitlerja in v Mariboru 57 hitlerjevih agitatorjev in 16 avstrijskih. Iz Nemčije dobivajo ti šovinistične brošure, iz Nemčije dobivajo direktive, v Nemčijo morajo poročati in iz Nemčije dobivajo vsa materialna sredstva.

Ob otvoritvi popolne gimnazije v Kočevju (še v avstrijskih časih) je nemški knez Auersperg zaklical: „Nemški bratje, ne dajte, da izgine ta nemški otok, ker preko njega moremo in moramo priti do Adrije!“ In če prideš danes v kočevski okraj, vprašaj za pot v slovenščini, dobiš odgovor: „Hier spricht man nur deutsch.“ Kočevski Nemci so danes popolnoma odvisni od nacionalno socialističnih eksponentov. Tožba dr. Hansa Arka, odvetnika v Kočevju, proti Henigmanu Francetu je oblike fašistične propagande dobro pokazala.

Dr. Hans Arko, „Führer der gottscheer Volksgruppe“, je dal izgnati iz Nemčije vse kočevske krošnjarje, ki za krošnjarjenje po Nemčiji niso imeli njegovega dovoljenja. Na svojih obiskih v Berlinu je sestavil z odločujočimi nemškimi krogi točen načrt za „kulturni, socialni in gospodarski podvig kočevskega nemštva“. Za svoj trud pri nadzorstvu in organizaciji krošnjarstva je dobil vodja nemške državne dijaške zveze Volkerdick od dr. Arka izplačan znesek 36.000 Din. In še eno zvezo je pokazala razprava. Po izjavi neke priče je ob priliki petomajskih volitev dr. Arko dejal nekemu krošnjarju, da bo dobil dovoljenje za krošnjarjenje po Nemčiji le v tem primeru, če bo glasoval za Bogoljuba Jevtiča, enega izmed voditeljev jugoslovanskih nacionalistov.

Jeseniški kapitalisti pošiljajo v Nemčijo prispevke za „Winterhilfe“. Za kulturo naroda, ki ga izrabljajo ti ljudje, niso storili še ničesar.

Bolj kot kjerkoli drugod se je v Sloveniji izkazalo, da so nosilci fašistične ideologije kapitalisti. Ti so voditelji nemške fašistične propagande po Sloveniji, ti se uče (Jesenice) v Nemčiji, kako se zatira delovno ljudstvo in ti so vedno podpirali jugoslovanske bolj ali manj fašistične pokrete.

Alfred Rosenberg, oficialni interpret vladajoče ideje v Nemčiji poskuša z rasno teorijo utemeljiti nadvlado germanskega človeka nad manjvredno alpsko-dinarsko raso, katere značaj se izraža v „brezkulturni divjosti, združeni s silno praznovernostjo“. In ta nekulturna dinarska rasa na Balkanu „se očitno niti ne upira zmagujočemu germanskemu človeku, v nekem pogledu mu kot poslušen rudar in kmet celo dobro služi.“ (Der Mythos des 20. Jahrhunderts str. 86.)

Nekaj namreč moramo priznati nemški zunanji politiki: v vprašanju jugovzhodne Evrope ne prikriva svojih načrtov. Saj če g. Alfred Rosenberg ob kaki priliki govori — in g. Rosenberg s takimi prilikami ne varčuje — ne pozabi nikdar, spraviti v sklad „kulturni pomen evropskega jugovzhodnega prostora za nemštvo“ z „zgodovinskim poslanstvom germanstva“, s čimer pa misli seveda izrabo Balkana za pridobivanje surovin, ki jih potrebuje Nemčija za oboroževanje, in še strateški pomen teh dežel. (Voix européennes.)

Druga značilnost nemške propagande je ozka povezanost fašističnih pokretov v posameznih državah. Kot nekoč „sveta aliansa“, naj danes fašistični režimi, zbrani okoli osi Rim—Berlin, zatrejo vsako voljo ljudstva po svobodi in napredku. Vsi protiljudski režimi se vežejo med seboj. Preizkušen je že ta način nemške borbe za vzhod. „Prenaseljenost je omogočila zavojevati kolonizacijske pokrajine

na vzhodu tudi še z naselitvijo prebivalstva in sicer potem, ko so napravili prve korake misijonar, trgovec in vojak." (v. Schumacher—Deutschland—Fibel.)

Kdo se ne bi pri tem spomnil „Tehnične Unije“ in njenih snovateljev, samih vplivnih voditeljev „Zbora“, jugoslovanskega ljudskega gibanja? In če omenimo še, da sta se dva vplivna člana „Zbora“, dr. Gregorić in dr. Korenić, prvi namestnik Ljotića, udeležila nacionalno socialističnega kongresa v Nürnbergu l. 1936 in da je prinesel „Volksruf“ eno izmed glasil hitlerjevskega pokreta v Jugoslaviji, malo pred razkritji „Tehnične Unije“ na celi prvi strani izjavo, da se brez rezerve priključuje Ljotićevemu pokretu, nam bo povezanost protiljudskih režimov še jasnejša. Najprej misijonar, nato trgovec in končno vojak...

Toda Hitler je tudi povedal: „Kdor misli graditi zveze s tujimi narodi s pomočjo germanofilskih politikov, ki te narode vodijo, je ali osel ali lažnjivec.“ (Mein Kampf str. 698.)

Ni slučaj, da se je razvil fašizem prav v Italiji in Nemčiji, torej v državah, kjer je kapitalizem zelo pozno dobil imperialistično obliko. V kolonialno silo se Nemčija ni mogla razviti, saj je njeno morje zaprto z dvema morskima ožinama, ki jih obvladuje Anglija. Njen imperializem sili na vzhod.

Kaj naj pričakujemo v tem boju mali narodi? Znanе so Hitlerjeve besede: „Zlasti pa nismo varnostna policija znanih „ubogih, malih narodov“, temveč vojaki svojega lastnega naroda.“ (Mein Kampf str. 741.)

Naš odgovor more biti samo eden.

Lev Modic.

Majniška deklaracija

Leto 1848 je dalo Slovencem prvi izrazito politični program. Del slovenskih izobražencev na Dunaju je izrekel zahtevo po zedinjeni Sloveniji: Kranjci, Primorci, Štajerci in Korošci naj bodo v okviru habsburške monarhije politično upravna enota s slovenskim uradništvom, vlada pa naj skrbi za prosvetni in gospodarski dvig slovenskega ljudstva in uvede tako zakonodajo, da bo imelo tudi kmečko ljudstvo svoje politično zastopstvo. Ta radikalni program pa je avstrijska reakcija kmalu zatrla. V začetku ustavne dobe se je slovenska politika celo vrnila k historičnemu pravu in deželnim avtonomijam. Od te dobe dalje se sicer javljajo posamezne skupine z bolj ali manj izdelanim, ponavadi nerealnim, zanešenjaškim narodnim programom, toda brez večjega odziva.

Vladajoča družbena plast v Avstriji je videla v slovenskem ozemlju le dedne pokrajine, ki spadajo od davna pod habsburško oblast. Z utrditvijo avstro-ogrskega dualizma so se temu pridružile še imperialistične težnje po zavojevanju novih slovanskih teritorijev. Aneksija Bosne in Hercegovine, ki je razgalila pota te politike, je znova potisnila v ospredje tudi naše narodno vprašanje. Slovenska katoliška stranka se kot najmočnejša slovenska politična organizacija ni mnogo ukvarjala s problemom naše narodne svobode in bodočnosti. Važnejši ji je bil boj proti domačim liberalcem, vzgoja ljudstva v ozko katoliškem duhu in utrditev lastne politične organizacije. Narodno napredna stranka se je izživljala v slavjanofilskih sanjarijah in se prepirala s klerikalci. Okoli l. 1890 se pojavi ideja združenja s Hrvati po načelu hrvaškega prava. Voditelj slovenskega liberalizma dr. Tavčar se je tedaj povzpел do nenavadne trditve. „Naša zemlja je, če smo pravični zgodovini in pokorni historičnemu pravu, samo del hrvaške zemlje.“ Še najbolj so se zavedali v tem času važnosti našega narodnega vprašanja nekateri voditelji slovenske socialne demokracije, ki so s tivolsko resolucijo l. 1909. postavili še najdalekosežnejši, dasi popolnoma nerevolucionaren in ne-